

HIPOTETYCZNE KIERUNKI PRZEMIAN W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH WOJSK LĄDOWYCH

Wojciech WIĘCEK*

* Wydział Zarządzania i Dowodzenia, Akademia Obrony Narodowej
e-mail: w.wiecek@aon.edu.pl

Artykuł wpłynął do redakcji 04.02.2014 r., Zweryfikowaną i poprawioną wersję po recenzjach i korekcie otrzymano w maju 2014 r.

© Zeszyty Naukowe WSOWL

Dynamiczne zmiany w środowisku bezpieczeństwa połączone z rosnącą złożonością środków walki i systemów wsparcia dowodzenia zmuszają do refleksji nad kształtem przyszłych działań taktycznych. Choć ocenia się, że będą one prowadzone w środowisku sieciocentrycznym, na osiąganie złożonych celów taktycznych i operacyjnych w dużym stopniu będą wpływać warunki terenowe. Potrzeba wykorzystywania skomplikowanych narzędzi walki stawiać będzie wysokie wymagania przed obsługującym je personelem, a przewaga liczebna ustąpi miejsca dominacji technologicznej.

Choć prawdopodobieństwo wybuchu konwencjonalnego konfliktu zbrojnego w Europie jest z każdym rokiem coraz mniejsze, nie można takiej ewentualności wykluczyć. Dlatego nadal aktualne pozostaje prowadzenie rozważań na temat działań bojowych, szczególnie w aspekcie zwiększania zdolności do obrony obszaru RP oraz zobowiązań sojuszniczych wynikających z artykułu piątego Traktatu Waszyngtońskiego.

Słowa kluczowe: działania taktyczne, środowisko walki zbrojnej, działania sieciocentryczne, obrona, natarcie, działania opóźniające

WSTĘP

Nie ulega wątpliwości, że jesteśmy świadkami wyłaniającej się nowej rzeczywistości związanej z dziedziną wojskowości. Dotyczy to wszystkich poziomów sztuki wojennej, również najniższego z nich – taktycznego. Podejmując próbę wskazania hipotetycznych kierunków przemian w działaniach taktycznych wojsk lądowych¹, autor ma świadomość faktu, że niełatwo je dokładnie określić i przewidzieć bowiem są one uzależnione od wielu trudno wymiernych czynników, które mogą przyspieszać lub opóźniać określone zmiany, a nawet wywoływać nowe, dotychczas niebrane pod uwa-

¹ Działania taktyczne obejmują wszelkie czynności wojsk operacyjnych i sił nieregularnych, które zapewniają efektywne rozegranie walki i utrzymanie wojsk w gotowości bojowej. Jednym z rodzajów działań taktycznych są działania bojowe, których istotą jest uderzenie bądź odparcie uderzenia przeciwnika, a w konsekwencji rozbicie jego wojsk i opanowanie lub utrzymanie określonego rejonu. Działania bojowe dzielą się na podstawowe i uzupełniające. W. Lidwa, *Dylematy taktyki*, Wydawnictwo Menedżerskie PTM, Warszawa 2013, s. 44 i 60-61.

gę². Stąd główny wysiłek w niniejszym artykule skupiono na rozważeniu determinantów, które zdaniem autora będą zasadniczymi nośnikami przemian, ze szczególnym odniesieniem do wskazania ich wpływu na przeobrażenia w podstawowych działaniach bojowych (natarciu, obronie i działaniach opóźniających). Choć prognozowanie jest obszarem działalności naukowej uwarunkowanym wieloma zmieniającymi się czynnikami, autor żywi nadzieję, że wyrażone opinie należą do grupy prognoz o wysokim poziomie trafności.

1. DYLEMATY PRZYSZŁYCH DZIAŁAŃ BOJOWYCH

We współczesnych konfliktach militarnych całkowita destrukcja wrogich sił ustępuje miejsca narzucaniu im swojej woli, a minimalizowanie strat w szeregach walczących stron oraz w infrastrukturze staje się wyznacznikiem działań zbrojnych. Dzięki zastosowaniu coraz bardziej zaawansowanych technologicznie środków wykorzystywanych przez wojska, możliwe staje się wykonywanie precyzyjnych uderzeń w wyselekcjonowane elementy ugrupowania bojowego przeciwnika, mające decydujący wpływ na dalszy przebieg walki. Dostrzegamy także zmniejszanie liczebności sił zbrojnych na rzecz podnoszenia ich zdolności do wykonywania wielowariantowych działań przez zgrupowania taktyczne (zadaniowe) w różnych środowiskach ich prowadzenia³.

Na podstawie wniosków z prowadzonych w ostatnich latach konfliktów zbrojnych można przyjąć, że w przyszłości zasadniczy wpływ na przebieg działań taktycznych wywierać będzie rozwój technologiczny. Ocenia się, że zakładane cele taktyczne nie będą zależne od wielkości osiągniętych je zgrupowań, lecz od dobrego systemu kontroli przestrzeni walki i umiejętności spożytkowania informacji⁴. W dającej się przewidzieć przyszłości przewaga ilościowa nie będzie odgrywać roli decydującej⁵, a sukces walczących zgrupowań będzie zależeć od uzyskania przewagi w trzech obszarach: wiedzy, szybkości oraz precyzji rażenia⁶.

Powyższe założenie zmusza do refleksji nad modelem prowadzenia działań bojowych, mogącym sprostać zaprezentowanym czynnikom uzyskania powodzenia. Niewątpliwie istotnym determinantem sukcesu będzie profesjonalne przygotowanie żołnierzy do funkcjonowania w złożonym środowisku prowadzenia walki. Rozwijanie zasobów wiedzy staje się niezbędne wobec wzrastających z każdym rokiem wymagań doty-

² Do zasadniczych czynników wpływających na zmiany w działaniach taktycznych można zaliczyć: rozwój wiedzy i doświadczenia, zmiany w wyposażeniu i wyszkoleniu wojsk, postęp techniczny, charakter zagrożeń, zobowiązania sojusznicze i koalicyjne oraz środowisko prowadzonych działań. Por. W. Więcek, *Taktyka w przykładach z ćwiczeń*, AON, Warszawa 2013, s. 8.

³ Obecnie zaciera się różnica między warunkami prowadzenia działań taktycznych uznawanymi za „normalne”, a warunkami określanymi mianem „szczególnych”. W przyszłości o zwycięstwie w walce decydować będą nie warunki jej prowadzenia, lecz sposób ich przezwyciężania i wykorzystania w interesie osiągnięcia założonego celu działania. Zob. Z. Ścibiorek, *Rozważania o obronie*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 1993, s. 86.

⁴ W przyszłości zwycięstwo przypadnie stronie, która posiada i potrafi wykorzystać informację tanią, precyzyjną, ważną, pełną i zdobytą we właściwym czasie, czyniąc jednocześnie wszystko, aby dla przeciwnika była ona droga, niedokładna, nieistotna, niepełna i spóźniona. Zob. B. Balcerowicz, *Pokój i „nie pokój” na progu XXI wieku*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2002, s. 172.

⁵ Tamże, s. 170.

⁶ G. Sobolewski, *Działania zgrupowań wojsk lądowych w terenie zabudowanym. Rozprawa habilitacyjna*, AON, Warszawa 2008, s. 202.

czących obsługi skomplikowanych środków wykorzystywanych przez siły zbrojne⁷. Kształtowanie samodzielności i inicjatywy dowódców jest koniecznością, wobec potrzeby organizowania autonomicznych zgrupowań taktycznych, działających na samodzielnych kierunkach, niejednokrotnie w oderwaniu od sąsiada i przy braku możliwości uzyskania natychmiastowego wsparcia przez przełożonego. Oznacza to, że o osiągnięciu celów działań taktycznych w zasadniczym stopniu decydować będzie profesjonalne przygotowanie personelu obsługującego nowoczesną technikę wojskową już na najniższym szczeblu (pododdziału) oraz umiejętność wykorzystania przewagi uzyskanej dzięki dominacji technologicznej⁸.

Jednym z wyznaczników przewidywanego dynamicznego charakteru przyszłych działań bojowych będzie konieczność podejmowania szybkich i opartych na precyzyjnych informacjach, trafnych decyzji. Ocenia się, że będzie to realizowane w warunkach posiadania niemal pełnej wiedzy o sytuacji w czasie zbliżonym do rzeczywistego⁹. Wiązać się to będzie z koniecznością posiadania przez żołnierzy umiejętności wykorzystywania nowoczesnych technologii, ich potencjału oraz funkcjonowania w złożonym środowisku informacyjnym, cechującym się sieciowymi powiązaniem i zależnościami. Zaprezentowane powyżej założenie funkcjonuje w teorii problemu jako koncepcja działań sieciocentrycznych, określana jako *zespół przedsięwzięć wojskowych, prowadzonych przez wszystkie połączone siecią elementy sił zbrojnych – w ramach osiągnięcia wspólnego celu*¹⁰. W koncepcji tej kluczowego znaczenia nabrały dwa czynniki: dzielenie się danymi oraz świadomość sytuacyjna. W myśl założeń sieciocentryzmu, źródłem szczególnej wartości jest współużytkowanie informacji, prowadzi to bowiem do wzrostu tempa i skuteczności działań, polepszenia odporności na uderzenia przeciwnika, minimalizacji nakładów oraz obniżania skutków ubocznych prowadzonych działań. Z kolei świadomość sytuacyjna (ang. *situational awerness*) umożliwia podniesienie poziomu wiedzy o rozmieszczeniu na określonym obszarze sił własnych oraz przeciwnika. Koncepcja działań sieciocentrycznych zasadniczo różni się od założeń prowadzenia klasycznych działań bojowych (tabela 1.). Rozbieżności są dostrzegalne już w zasadach sieciocentryzmu, do których zalicza się: dążenie do zdobycia w pierwszej kolejności przewagi informacyjnej, dostęp do informacji pochodzących z różnych źródeł, szybki cykl dowodzenia, samosynchronizację, nieliniarną przestrzeń walki, rozproszenie sił, masowe użycie sensorów, „wykorzystywanie okazji” oraz zmniejszenie różnic pomiędzy rodzajami sił zbrojnych i rodzajami wojsk¹¹.

⁷ Mamy zatem do czynienia z sytuacją, w której postęp technologiczny stymuluje i wymusza proces wprowadzania zmian w koncepcjach prowadzenia działań taktycznych. Potwierdza to hipotezę istnienia sprzężenia zwrotnego między zmieniającą się naturą walki, metodami i technikami jej prowadzenia a środkami walki.

⁸ Intelkt i technika są podstawowymi, choć nie jedynymi, wyznacznikami zmian w koncepcjach działań taktycznych. Wpływ techniki na taktykę przejawia się obecnie w trzech zasadniczych gałęziach postępu: elektronice, środkach rażenia oraz środkach walki i transportu. W. Lidwa, *Dylematy...*, wyd. cyt., s. 91.

⁹ *Zaawansowane metody i techniki tworzenia świadomości sytuacyjnej w działaniach sieciocentrycznych*, pod red. M. Amanowicz, Wydawnictwo PTM, Warszawa 2010, s. 73.

¹⁰ Zob. M. Kozub, M. Fryc, A. Dawidczyk, *Dydaktyka strategicznego i operacyjnego planowania rozwoju i wykorzystania sił zbrojnych*, AON, Warszawa 2009, s. 90.

¹¹ M. Amanowicz, *Zaawansowane...*, wyd. cyt., s. 34.

Tabela 1. Różnice pomiędzy działaniami sieciocentrycznymi a klasycznymi działaniami bojowymi

DZIAŁANIA SIECIOCENTRYCZNE	DZIAŁANIA KLASYCZNE
Powszechny dostęp do wiarygodnych informacji, pozyskiwanych w czasie zbliżonym do rzeczywistego, terminowych i dokładnych. Doskonałe zorientowanie w sytuacji bojowej.	Informacje zdobywane w sposób tradycyjny, czasochłonny, nieterminowy i nieprecyzyjny. Niepełna wiedza o sytuacji bojowej.
Samosynchronizacja (współdziałanie).	Synchronizacja organizowana przez szczebel nadrzędny.
Rozproszenie sił, skupienie efektów.	Koncentracja sił i środków.
Masowe użycie sensorów (każdy element systemu ma być sensorem, od żołnierza do satelity).	Częściowe użycie sensorów, zazwyczaj związane z platformami uzbrojenia i obsługą.
Sekwencyjność, jednoczesność, precyzja działania.	Masa wojsk, oddziaływanie na szerokich frontach, wyniszczające bitwy i starcia.
Zacieranie się granic pomiędzy poziomami działań, rodzajami SZ i rodzajami wojsk.	Formalny i doktrynalny podział na rodzaje wojsk i SZ, sztywna systematyka poziomów działań.

Źródło: J. Wolejszo, Zaawansowane metody i techniki tworzenia świadomości sytuacyjnej w działaniach sieciocentrycznych. Sprawozdanie z realizacji zadania badawczego nr 11301 nt. Opracowanie scenariuszy operacji sieciocentrycznych. Wyróżniki operacyjne działań sieciocentrycznych, Konsorcjum Operacji Sieciocentrycznych, Warszawa 2008, s. 9-10.

Prowadzenie działań taktycznych w środowisku sieciocentrycznym będzie w przyszłości zjawiskiem powszechnym. Doświadczenia z konfliktu w rejonie Zatoki Perskiej w 2003 roku wskazują jednak na to, że w określonych sytuacjach konsekwencją nadmiaru przetwarzanych (zazwyczaj mało istotnych) informacji może być obniżenie sprawności systemu, prowadzące do utraty możliwości wykorzystania sieciocentrycznej przewagi nad przeciwnikiem¹².

W świetle zaprezentowanych powyżej treści pojawia się pytanie – jakie zgrupowania taktyczne będą w stanie sprostać wymaganiom przyszłości? Ocenia się, że podtrzymana zostanie tendencja do organizowania zgrupowań taktycznych o zróżnicowanej strukturze organizacyjnej, zdolnych do samodzielnego działania oraz łączenia wysiłków w osiągnięciu celu walki w środowisku sieciocentrycznym. Konieczne będzie wykorzystywanie elementów ugrupowania bojowego o składzie dostosowanym do samodzielnego prowadzenia walki, tworzonych doraźnie, w zależności od potrzeb i rozwoju sytuacji. Modułowość tworzonych struktur organizacyjnych już na najniższych szczeblach dowodzenia, zwiększy swobodę tworzenia zgrupowań adekwatnych do potrzeb, bez konieczności obniżania zdolności bojowej jednostek. Konsekwencją tego będą jednak problemy logistyczne, gdyż niezbędne stanie się organizowanie zabezpieczenia materiałowo-technicznego i medycznego wielu samodzielnych zgrupowań¹³.

Szerokie spektrum zadań stojących przez wojskami prowadzącymi działania taktyczne wymuszać będzie konieczność posiadania odpowiedniego uzbrojenia. Ocenia się, że w przyszłości czołgi oraz bojowe wozy piechoty wyposażone będą w pociski przeciwpancerne, burzące, przeciwsmigłowcowe, odłamkowe (umożliwiające rażenie

¹² E. Bendyk, *Bajty w boju*, Polityka nr 11 (2495), 19 marzec 2005.

¹³ W. Lidwa, *Taktyka wojsk lądowych w XXI wieku*, AON, Warszawa 2008, s. 85.

siły żywej w promieniu do 300 m od miejsca wybuchu) oraz paliwowo-powietrzne, do wykonywania przejść w zaporach inżynieryjnych przeciwnika (głównie zaporach minowych). W wyposażeniu drużyn zmechanizowanych przewożonych w bojowych wozach piechoty (BWP) znajdują się przenośne wyrzutnie pocisków przeciwpancernych oraz lekkie zestawy przeciwlotnicze. W projektach przyszłych wozów bojowych zakłada się także znaczny wzrost odporności na uderzenia środków przeciwpancernych przeciwnika oraz zwiększenie prawdopodobieństwa przeżycia załogi w wypadku przebicia wozu¹⁴.

W najbliższych latach będziemy dostrzegać wzrost roli amunicji precyzyjnej – samonaprowadzającej się na cel. Do wyposażenia wojsk wprowadza się różne warianty broni kierowanej laserowo, precyzyjne systemy kierowania ogniem, systemy broni precyzyjnej dalekiego zasięgu oraz amunicję „inteligentną”¹⁵. Celem takiego podejścia jest zwiększenie skuteczności ognia przy jednoczesnym ograniczeniu zużycia amunicji. Stale wzrastają także inne parametry rażenia, takie jak: zasięg oddziaływania, przebijalność czy czas reakcji ogniowej. Powyższe przeobrażenia doprowadziły do sytuacji, w której obserwujemy spadek liczby żołnierzy zaangażowanych bezpośrednio w walkę i wzrost personelu zajmującego się planowaniem, dostarczaniem informacji, szkoleniem i zapewnieniem sprawności sprzętu¹⁶. W przyszłych działaniach taktycznych powszechne stanie się także wykorzystywanie bezzałogowych statków powietrznych. Ocenia się, że będą one wykorzystywane do prowadzenia obserwacji w każdych warunkach pogodowych oraz z dużych wysokości, będą również projektowane jako aparaty typowo bojowe, posiadające zdolność do oddziaływania ogniowego na różne obiekty w grupowaniu przeciwnika¹⁷.

Zaprezentowane powyżej założenia teoretyczne znajdują swoje potwierdzenie w koncepcjach rozwoju sił zbrojnych. Według ekspertów, wojska lądowe w roku 2030 będą modułowe, zrobotyzowane (zarówno w powietrzu, jak i na ziemi), ucyfrowione, zdigitalizowane i działające w jednej, wspólnej sojuszniczej sieci w ramach UE-NATO¹⁸. Zgrupowania taktyczne będą osiągać założone cele dzięki posiadaniu zdolności do oddziaływania w sposób zsynchronizowany i synergiczny. Osiągnięcie takiej zdolności będzie jednak wymagać zwiększenia możliwości manewrowych, informatyzacji wojsk, zintegrowania logistyki, rozszerzenia współpracy cywilno-wojskowej oraz zwiększenia poziomu efektywnego wykorzystania posiadanego potencjału w aspekcie

¹⁴ J. Wolejszo, A. Soboń, *Przyszłość polskiej husarii pancerniej* [w:] *Lotnictwo i wojska pancerne w XX i XXI w.*, pod red. P. Jastrzębski, Szczecin 2010, s. 438.

¹⁵ Przykładem jest 155 mm amunicja precyzyjna z podpociskami poszukującymi cele SMart (niem. *Suchzünder Munition für die artillerie im kaliber 155 mm*). Pocisk SMart przenosi dwa podpociski wykrywające i zwalczające cele opancerzone. Składają się one z głowicy i czujników: radiolokacyjnego oraz podczerwieni. Pocisk wyposażony jest również w samolikwidator uaktywniający się w wypadku niewykrycia celu. Na określonej wysokości czujniki przystępują do „skanowania” terenu, wykrywają cel, a podpociski atakują go z góry. Prowadzone badania wykazały, że zastosowanie takiej amunicji umożliwia osiągnięcie zakładanego efektu przy 25-krotnie mniejszym jej zużyciu względem np. pocisków odłamkowo-burzących. T. Rubaj, *Organizacja, uzbrojenie, możliwości bojowe i kierunki rozwoju artylerii wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2009, s. 85-86.

¹⁶ M. van Creveld, *Zmienne oblicza wojny*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2008, s. 325.

¹⁷ Zob. T. Zieliński, *Bezzałogowe statki powietrzne w konfliktach XX i XXI wieku. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, [w:] *Lotnictwo...*, pod red. P. Jastrzębski, wyd. cyt., s. 246, 256.

¹⁸ K. Turski, *Kierunki rozwoju sił zbrojnych*, [w:] „Myśl Wojskowa”, nr 5/2006, s. 75.

systemów rozpoznania oraz prowadzenia walki w terenie zabudowanym¹⁹. Powyższe założenia generują określone wymagania w zakresie dowodzenia. Wzrastające możliwości obezwładniania systemów wsparcia dowodzenia i zarządzania polem walki będą wpływać na decentralizację w dowodzeniu, którego sprawność zależeć będzie od umiejętności organizowania, utrzymywania i odtwarzania współdziałania pomiędzy zgrupowaniami działającymi na lądzie, w powietrzu i w cyberprzestrzeni. Wiąże się z tym wzrost wymagalności wobec dowódców i oficerów sztabów, od których kwalifikacji zależeć będzie uzyskanie powodzenia w walce. Rosnące możliwości przeciwnika w zakresie wykrywania i niszczenia stanowisk dowodzenia wymuszają zwiększenie ich mobilności i odporności na uderzenia, przy jednoczesnym podniesieniu komfortu pracy obsad. Częsty manewr stanowiskami dowodzenia stanie się przedsięwzięciem powszechnym i niezbędnym. Duży wpływ na osiąganie założonych celów działań taktycznych wywierać będzie także oddziaływanie w sferze psychologicznej, które pozostanie w ścisłej zależności ze sferą materialną walki, czyli ogniem i uderzeniem.

Wnioski z konfliktów zbrojnych minionej dekady wskazują na to, że w przyszłości podstawowym środowiskiem ich prowadzenia będą tereny zabudowane. Prowadzenie działań taktycznych w takim środowisku będzie się wiązać z koniecznością uwzględniania w koncepcjach walki obecności ludności niewalczącej, która jest obecnie najistotniejszym czynnikiem warunkującym sposób prowadzenia tych działań²⁰.

2. HIPOTETYCZNE KIERUNKI ZMIAN W PROWADZENIU NATARCIA

Jednym z kluczowych czynników determinujących obraz pola walki jest sposób działania strony przeciwnej. Warunkiem pokonania przeciwnika w walce jest uniezależnienie się od skutków jego działania a następnie uderzenie w jego słabe punkty²¹. Powyższe założenie będzie wywierać kluczowy wpływ na kształt przyszłego natarcia. W zależności od sposobu działania przeciwnika (obrona, natarcie, wycofanie) może ono przyjmować różne formy – przełamania, boju spotkaniowego lub pościgu. Należy przy tym podkreślić, że już w połowie lat dziewięćdziesiątych XX prowadzenie przełamania wywoływało wśród przedstawicieli myśli wojskowej wiele kontrowersji²².

Natarcie na szczeblu taktycznym nadal pozostanie działaniem rozstrzygającym, realizowanym jednak głównie w formie boju spotkaniowego lub pościgu. Istotną zmianą w koncepcjach prowadzenia walki będzie marginalizowanie roli przełamania, polegającego na czołowym uderzeniu i zastępowanie go bardziej manewrowymi formami, takimi jak obejście czy oskrzydlenie, w celu przenoszenia punktu ciężkości na różne głębokości ugrupowania bojowego obrońcy oraz aktywnego niszczenia i obezwładniania kluczowych elementów jego ugrupowania bojowego, takich jak stanowiska dowodzenia czy naziemne i powietrzne systemy obrony przeciwlotniczej i przeciwpancer-

¹⁹ M. Kubiński, *Sily zadaniowe wojsk lądowych w działaniach taktycznych. Rozprawa habilitacyjna*, AON, Warszawa 2009, s. 254.

²⁰ G. Sobolewski, *Działania...*, wyd. cyt., s. 87.

²¹ J. Wołeszo, A. Czupryński, *Wyznaczniki walki zbrojnej w środowisku sieciocentrycznym*, [w:] „Kwartalnik Bellona”, nr 4/2008, s. 35.

²² Wybitnie potwierdzają to słowa prof. Zbigniewa Ścibiorka ... *trzeba czynić wszystko, aby z tą formą natarcia nie mieć do czynienia lub możliwie najmniej razy.*, Z. Ścibiorek, *Prowadzenie natarcia, Opracowanie teoretyczne*, AON, Warszawa 1994, s. 17.

nej²³. Prawdopodobnie w przyszłości, stopniowo i nieodwracalnie, będzie się rezygnować z wyznaczania pasów natarcia, ponieważ starcia będą mieć miejsce w rejonach odległych od siebie. Nacierające wojska zamiast pasów otrzymywać będą kierunki działania, a zamiast zadania bliższego i dalszego – końcowy cel do osiągnięcia²⁴. Zadania bojowe na szczeblu taktycznym będą określane na kilka dni. Walki będą charakteryzować się dużą gwałtownością, zmiennością sytuacyjną oraz obustronnymi rozstrzygnięciami taktycznymi. W związku z powyższym, natarcie przeplatać się będzie z obroną, tak w przypadku osiągnięcia celu zaczepnego jak i obronnego.

Wyniki prowadzonych analiz wskazują na to, że w przyszłości natarcie prowadzone będzie na dużych obszarach i nabierze charakteru ogniskowego. W związku z powyższym dostrzegać będziemy coraz większą zależność pomiędzy rodzajami wojsk i rodzajami sił zbrojnych. Wzrastać będzie potrzeba integracji działań lądowych z powietrznymi przy jednoczesnym zwiększeniu samodzielności w jej tworzeniu już na najniższych szczeblach organizacyjnych.

Wszelkie przesłanki wskazują na to, że podstawowym sposobem przechodzenia do natarcia pozostanie natarcie z marszu. Należy jednak liczyć się z tym, że dzięki coraz doskonalszym systemom rozpoznawczym, przeciwnik będzie w stanie wykryć główny kierunek działania nacierających wojsk. Wzrośnie zatem ranga maskowania i mylenia oraz działań pozornych i demonstracyjnych²⁵, jak również przeciwdziałania rozpoznaniu obrońcy. Prawdopodobnie struktura działań w natarciu pozostanie nadal niezmienną, przy czym dostrzegać będziemy wzrost znaczenia działań w głębi²⁶, gdzie tworzone będą warunki realizacji działań bezpośrednich w możliwie szybkim czasie i przy jak najmniejszych stratach własnych. Opanowanie obiektu w głębi ugrupowania przeciwnika nie będzie równoznaczne z koniecznością rozbicia go na kolejnych pozycjach obrony. Jak zaakcentowano wcześniej, będzie to możliwe dzięki szerokiemu stosowaniu obejścia i oskrzydlenia, jednak problemem w tym wypadku stanie się konieczność wydzielenia sił do blokowania i rozbijania przeciwnika poza głównym kierunkiem natarcia. Taki model prowadzenia działań wymagać będzie posiadania i wykorzystywania terminowych i wiarygodnych informacji o przeciwniku i terenie. Prowadzenie działań bezpośrednich będzie mieć miejsce w przestrzeni od linii kontaktu bojowego do odległości wsparcia bliskiego. Działanie sił pierwszego rzutu ukierunkowane będzie na związanie przeciwnika walką i zmylenie, co do głównego kierunku natarcia. Nadal utrzymana zostanie tendencja do organizowania dodatkowych elementów ugrupowania bojowego, które dzięki samodzielności wykonawczej będą w stanie realizować kom-

²³ W. Lidwa, *Taktyka...*, wyd. cyt., s. 85.

²⁴ Z. Ścibiorek, *Wojna czy pokój?*, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1999, s. 159.

²⁵ Działania demonstracyjne można zdefiniować jako wszelkie przedsięwzięcia mające na celu odwrócenie uwagi przeciwnika od rzeczywistego rozmieszczenia punktów ciężkości decydujących o wynikach walki. Czynnikiem determinującym powodzenie takich działań jest ich wiarygodność, dlatego powinny one być prowadzone w sprzyjających warunkach terenowych, przy dostatku sił i w położeniu korzystniejszym względem przeciwnika.

²⁶ Ocenia się, że celem działań głębokich będzie wzbranianie manewru odwodów w obszar bezpośredniego starcia. Będzie to możliwe dzięki wykonywaniu precyzyjnych uderzeń na duże odległości w ściśle wyselekcjonowane elementy ugrupowania bojowego przeciwnika. W związku z faktem, że na szczeblach taktycznych nie występują środki walki umożliwiające jej prowadzenie na całej głębokości zadania, konieczne będzie wzmocnienie ich wysiłkiem specjalistycznych oddziałów (pododdziałów), dzięki którym wzrośnie zasięg i skuteczność oddziaływania na przeciwnika w określonym obszarze.

pleksowe zadania na rzecz pierwszego rzutu w znacznym oddaleniu od sił głównych²⁷. Na osiągnięcie celów natarcia w zasadniczy sposób będzie wpływać efekt działań prowadzonych poza linią kontaktu bojowego walczących stron. Izolowanie wrogich sił i wzbranianie ich manewru będzie możliwe dzięki zastosowaniu coraz doskonalszych środków walki o dużym zasięgu i celności oraz powszechnemu wykorzystaniu formacji aeromobilnych²⁸.

Główny wysiłek działań prowadzonych w pasie (rejonie) tylnym skupiony będzie na zapewnianiu swobody realizacji zadań elementom ugrupowania bojowego zaangażowanym i niezaangażowanym w walce oraz elementom wspierającym. Dużego znaczenia nabierze posiadanie zdolności do zapewnienia bezpieczeństwa odwodom, elementom logistycznym oraz stanowiskom dowodzenia. Zasadne stanie się organizowanie kilku mobilnych i posiadających duży potencjał bojowy odwodów, gotowych do jednoczesnego użycia w wybranym miejscu i czasie sposobem wielowariantowym. Stałe wzrastać będzie ranga odwodów ogólnych i specjalnych organizowanych na śmigłowcach²⁹. Powyższe założenie znajduje swoje potwierdzenie w doświadczeniach wynikających z działania wojsk USA w Iraku w roku 2003. Pomimo miażdżącej przewagi technologicznej udokumentowano przypadek konieczności odparcia irackiego kontrataku podczas walki o istotny z punktu widzenia powodzenia obu stron most na rzece Tygrys. W opisywanej sytuacji, obok ognia artylerii, kluczowe dla nacierających okazało się wsparcie z powietrza, dzięki któremu zniszczono ponad siedemdziesiąt irackich pojazdów³⁰.

W podsumowaniu dotychczasowych rozważań można przyjąć, że w dającej się przewidzieć przyszłości podstawą do zdobycia przewagi w natarciu będzie uzyskanie i utrzymanie wysokiej dynamiki działań. W wymiarze operacyjno-taktycznym będzie to równoznaczne z koniecznością posiadania zdolności do szerokiego stosowania manewru, zsynchronizowanego z precyzyjnymi uderzeniami ogniowymi. Dzięki temu możliwe stanie się ograniczenie ilości środków potrzebnych do celnego rażenia przeciwnika i w konsekwencji zwiększenie liczby atakowanych obiektów. Sukces takich przedsięwzięć będzie jednak w dużej mierze zależny od sprawnie funkcjonującego systemu zdobywania i dystrybuowania informacji, umożliwiającego pozyskanie danych niezbędnych do wykonania precyzyjnych uderzeń na wybrane elementy ugrupowania

²⁷ Przewiduje się, że na utrzymanie inicjatywy duży wpływ wywierać będzie organizowanie oddziałów rajdowych, które poprzez niszczenie wyselekcjonowanych elementów ugrupowania bojowego obrońcy wkomponowywać się będą w koncepcję działań głębokich.

²⁸ Działania aeromobilne mogą być prowadzone w ramach wszystkich rodzajów działań bojowych. Wykorzystanie formacji aeromobilnych w natarciu będzie wpływać na uzyskanie zaskoczenia z dowolnego kierunku i w rejonach trudno dostępnych oraz na możliwość szybkiego ześrodkowania sił w decydującym miejscu i czasie. Wojska aeromobilne są uniezależnione od lądowych linii komunikacyjnych oraz mają możliwość przelotu nad zaporami przeciwnika i omijania jego pozycji obronnych. W znaczący sposób wpływają na utrzymanie wysokiego tempa natarcia poprzez szybkie przenoszenie wysiłku na wybrane kierunki czy rejonu działania. R. Szustek, *Działania aeromobilne w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] „Kwartalnik Bellona”, nr 4/2008, s. 57.

²⁹ Ocenia się, że czas zorganizowania obrony przeciwpancernej przy wykorzystaniu śmigłowców uderzeniowych jest dwudziestokrotnie krótszy niż w wypadku użycia odwodów lądowych, zaś przerzut wojsk skraca się pięciokrotnie. Zob. W. Lidwa, *Obrona przestrzenna w działaniach taktycznych*, AON, Warszawa 2002, s. 101.

³⁰ M.R. Gordon, B.E. Trainor, *Cobra II. Tajna historia inwazji i okupacji Iraku*, PIW, Warszawa 2010, s. 444.

obroncy w celu wyłączenia ich z walki na czas potrzebny do wykonania manewru przez zgrupowania uderzeniowe³¹. Znaczącą rolę w osiągnięciu celów natarcia odgrywać będzie wykorzystanie wysiłku formacji aeromobilnych. Niewykluczone jednak, że w dającej się przewidzieć przyszłości staniemy się świadkami nowego powietrzno-lądowego wymiaru natarcia, którego wyrazem będzie realizacja określonych zadań na rzecz rzutu lądowego przez powietrzne bezzałogowe platformy uderzeniowe, przeznaczone do zwalczania sił przeciwnika także w głębi jego obrony.

Przewidziane do prowadzenia natarcia zgrupowania taktyczne będą dążyć do maksymalnego ograniczenia strat. Znaczącym warunkiem umożliwiającym osiągnięcie należytego poziomu ochrony wojsk będzie sieciocentryczne zobrazowanie sytuacyjne i decyzyjne oraz kierowanie do starcia z przeciwnikiem bezzałogowych środków walki³².

Trudno jednoznacznie ocenić, czy zaprezentowane prognozy sprawdzą się w przyszłości. Niewątpliwie o sukcesie prowadzonych działań decydować będzie umiejętność wykorzystania przez walczące zgrupowania przewagi technologicznej oraz efektów precyzyjnych uderzeń z powietrza na rzecz rzutu lądowego. Kluczowym determinantem powodzenia będzie także poziom wyszkolenia wojsk oraz umiejętność dostosowywania przyjętych sposobów działania do zaistniałej sytuacji operacyjno-taktycznej.

3. PERSPEKTYWICZNOŚĆ OBRONY

Doświadczenia z minionych konfliktów zbrojnych oraz opinie specjalistów z dziedziny wojskowości wskazują na to, że pomimo wzrostu powietrznego wymiaru działań, następne wojny, podobnie jak poprzednie, będą wygrane lub przegrane na lądzie³³. Można zatem przyjąć, że w przyszłości utrzymana zostanie dominująca rola wojsk lądowych w strukturze sił zbrojnych, a co za tym idzie, nie zmieni się zakres realizowanych przez nie podstawowych zadań w aspekcie osiągania celów przyszłych operacji wojennych. Tym samym można skonstatować, że obrona jako rodzaj działań bojowych utrzyma należne jej miejsce w strukturze działań taktycznych. Zasadniczym zmianom ulegną natomiast koncepcje jej prowadzenia w uwarunkowaniach pola walki XXI wieku.

Zwiększenie zasięgu środków walki oraz rosnące możliwości manewrowe wojsk wpływają na charakter stawianych im zadań. W przyszłości dostrzegać będziemy stale rosnące parametry przestrzenne rejonów i pasów obrony, pozostających w odpowiedzialności mniejszych, ale za to dysponujących znacznym potencjałem bojowym zgrupowań taktycznych. Obrona przyjmie charakter przestrzenny³⁴, co w znaczący sposób

³¹ Por. M. Wrzosek, *Identyfikacja zagrożeń organizacji zhierarchizowanej*, AON, Warszawa 2010, s. 91.

³² M. Huzarski, *Uwagi o obecnych realiach podejmowania działań zaczepnych na obszarze kraju* [w:] *Działania zaczepne w aspekcie obronności państwa*, pod red. L. Elak, W. Więcek, AON, Warszawa 2013, materiał w druku.

³³ R. Chrobak, A. Bujak, G. Sobolewski, *Wybrane aspekty...*, wyd. cyt., s. 131.

³⁴ Istota obrony przestrzennej wyraża się w tym, że nie zakłada ona wyodrębnienia pierwszego rzutu w pojęciu klasycznym, czyli do obrony określonych pozycji. Zadaniem tego elementu ugrupowania bojowego w obronie przestrzennej będzie zorganizowanie sieci punktów oporu i rejonów obrony nieliniowego uporządkowania. Rozmieszczenie tych elementów wypełniać będzie przydzieloną przestrzeń w taki sposób, że trudno będzie wskazać odległości pomiędzy punktami oporu i rejonami obrony. Zadania dla sił organizujących taką obronę będą zbliżone do zadań realizowanych w trakcie prowadzenia obrony pozycyjnej, różnica polegać będzie na tym, że podstawowym założeniem będzie załamanie natarcia przeciwnika nie przed FEBA (ang. *Forward Edge of the Battle Area* – przedni skraj obrony), lecz

wpłyne na swobodę działania dowódców organizujących i prowadzących działania defensywne. W przyszłości określenie – koncentracja sił na stałe już zostanie zastąpione terminem – koncentracja wysiłku. Charakterystyczne dla przyszłej obrony może być odchodzenie od koncentracji wysiłku w określonym rejonie kluczowym na rzecz jego koncentrowania na wybranych elementach ugrupowania bojowego przeciwnika. Przeszenny charakter działań wpłynie na wzrost roli maskowania punktu ciężkości obrony oraz organizowania pozornych kierunków skupienia głównego wysiłku. Wzrośnie znaczenie kontrataków ogniowych, wykonywanych przez śmigłowcowe odwody przeciwpancerne, organizowane już na szczeblu oddziału³⁵. Dowódcy poszczególnych zgrupowań taktycznych posiadać będą możliwość wyboru rejonów kluczowych czy linii ostatecznego zatrzymania przeciwnika, co nabiera szczególnego znaczenia wobec malejącego współcześnie prawdopodobieństwa załamania natarcia przeciwnika przed przednią linią obrony³⁶.

Podstawą uzyskiwania przewagi nad nacierającym będzie posiadanie zdolności do przełożenia dominacji informacyjnej na wzrastający potencjał bojowy oraz efektywność działania, co w połączeniu z przewagą decyzyjną powinno gwarantować szybkie osiągnięcie celów walki obronnej przy minimalnych startach własnych³⁷. Będzie się to wiązać z potrzebą szerokiego wykorzystywania platform bezzałogowych (np. czółgów i BWP), które będą się charakteryzować pełną skalą środków uzbrojenia, posiadaniem systemu identyfikacji (swój-obcy), wykorzystaniem technologii niewidzialności (ang. *stealth*), pełną automatyzacją środków ogniowych i systemów kierowania ogniem, posiadaniem systemu aktywnej ochrony pojazdu czy możliwością walki ze środkami napadu powietrznego przeciwnika oraz ochroną pojazdu przed bronią masowego rażenia³⁸. Niewykluczone, że wiele zadań wykonywanych dotychczas przez człowieka stanie się domeną robotów bojowych. W wypadku niedysponowania przez nacierającego takimi środkami, wykorzystanie maszyn bojowych znacznie przyczyni się do uzyskiwania przewagi nad przeciwnikiem, np. na kierunkach obrony uznanych za drugorzędne czy przewidzianych do dozoru. O powodzeniu obrony będzie decydować suma efektów osiągniętych na lądzie, w powietrzu i przestrzeni cybernetycznej.

Charakterystyczne dla przyszłych działań defensywnych prowadzonych na poziomie taktycznym może być odchodzenie od koncepcji rozmieszczania większości sił w pierwszym rzucie. Podstawę takiej hipotezy stanowią treści zaprezentowane powyżej, w myśl których cechą charakterystyczną przyszłej obrony będzie rozproszenie sił przy zachowaniu ich zdolności do szybkiej koncentracji wysiłku w wybranym miejscu rejo-

na rubieży wyznaczonej w głębi, w tym nawet na całej głębokości sił rozmieszczonych w rejonach odpowiedzialności pierwszorzutowych oddziałów. Zob. W. Lidwa, *Obrona...*, wyd. cyt., s. 122-123.

³⁵ Por. J. Gromadziński, *Prognozy i determinanty przeobrażeń współczesnych działań zaczepnych* [w:] *Działania...*, pod red. L. Elak, W. Więcek, wyd. cyt., materiał w druku.

³⁶ Zatrzymanie lądowych zgrupowań uderzeniowych przeciwnika nie będzie równoznaczne z załamaniem jego natarcia. W ugrupowaniu bojowym nacierających wojsk występować będą bowiem elementy wykonujące manewr drogą powietrzną, których działanie może wpłynąć na niewykonanie zadania przez obrońcę. Dlatego dużo uwagi podczas prowadzenia przyszłych działań należy poświęcić zdolności do przeciwdziałania taktycznym desantom powietrznym oraz grupom desantowo-szturmowym przeciwnika. Główny wysiłek zwalczania elementów wykonujących manewr drogą powietrzną należy skupić za pododdziałami pierwszego rzutu.

³⁷ Por. K. Turski, *Budowa przewagi militarnej*, Kwartalnik Bellona nr 2/2011, s. 91.

³⁸ Szerzej: Tamże, s. 100-101.

nu odpowiedzialności obronnej. Jednym z warunków powodzenia będzie koncentrowanie wysiłku obrony na właściwie wybranych obiektach decydujących o jej trwałości³⁹, przy jednoczesnym utrzymaniu swobody działania w głębi ugrupowania poprzez organizowanie większej liczby odwodów przewidzianych do wykonywania kontrataków oraz w wypadku zaistnienia takiej konieczności do wzmocnienia punktów oporu i rejonów obrony na głównym kierunku natarcia przeciwnika. Wykonywanie zwrotów zaczepnych nadal pozostanie wyrazem najwyższej aktywności obrońcy. Ich celem coraz częściej nie będzie jednak odtworzenie FEBA, który w przyszłości będzie pojęciem przestrzennym, a nie liniowym, lecz odzyskanie ważnych z punktu widzenia dalszego prowadzenia obrony rubieży taktycznych. Skróceniu będzie ulegał czas osiągnięcia gotowości do wykonania kontrataku, wobec czego wzrośnie rola odwodów śmigłowcowych⁴⁰ oraz organizowanych przy wykorzystaniu bezzałogowych platform bojowych.

Walka o utrzymanie kluczowych obiektów będzie się rozpoczynać już w momencie, gdy siły przeciwnika znajdują się w znacznym oddaleniu od nich. Dzięki zastosowaniu koncepcji sieciocentryzmu możliwe stanie się dostarczenie do środków rażenia obrońcy danych o celach niezależnie od ich położenia w czasie rzeczywistym⁴¹. W związku z faktem stale wzrastającej roli formacji aeromobilnych w osiąganiu celów natarcia, podczas prowadzenia obrony szczególną rangę należy nadać działaniom mającym na celu zwalczanie sił przeciwnika przemieszczanych w rejon walki drogą powietrzną. Wobec powyższego, w przyszłości do zwalczania taktycznych desantów powietrznych przeciwnika będą przygotowane wszystkie elementy ugrupowania bojowego obrońcy. Powszechne stanie się także wykorzystywanie zapór przeciwdesantowych, które będą spełniały wymogi, takie jak: żywotność, skuteczność, krótki czas reakcji, niewielka pracochłonność, bezpieczeństwo wojsk własnych, manewrowość oraz prostota obsługi (zastosowania)⁴².

Zasada minimalizowania strat obu walczących stron wywierać będzie w przyszłości duży wpływ na koncepcje prowadzenia obrony. Zniszczenie nacierającego przestanie być celem samym w sobie, a obrońca będzie dążył do wykrywania i izolowania określonych elementów ugrupowania bojowego zgrupowań przeciwnika, a następnie utrzymania w miejscu na czas potrzebny do zniszczenia (obezwładnienia) precyzyjnym ogniem. Umożliwi to eliminowanie wybranych i kluczowych elementów ugrupowania nacierających wojsk częściami i bez konieczności nawiązywania z nimi bezpośredniej

³⁹ W przyszłości nie zmaleje ranga rozbudowy inżynierijnej terenu, jednak przedstawiony charakter natarcia wskazuje na to, że czasochłonne rozbudowywanie ciągłych pozycji może okazać się niecelowe, a niekiedy niewykonalne. Rozbudowa wybranych, kierunków i obiektów, odpowiednio wkomponowanych w teren i zabezpieczonych ogniem nadal będzie stanowić barierę trudną do pokonania przez nacierające zgrupowania. Należy także dostrzegać wzrost znaczenia minowania narzutowego w różnych wariantach.

⁴⁰ Ocenia się, że w przyszłości śmigłowce zostaną wyposażone w systemy do zwalczania broni pancernej posiadające możliwości identyfikacji celów na odległość około 10 km i ich niszczenia z odległości 6-8 km. Biorąc pod uwagę skuteczny zasięg ognia środków opancerzonych wynoszący około 4 km, nie będą one w stanie podjąć skutecznej walki ze śmigłowcami. Zob. R. Chrobak, A. Bujak, G. Sobolewski, *Wybrane...*, wyd. cyt., s. 13.

⁴¹ T. Całkowski, *Osiąganie celów operacyjnych i taktycznych środkami oddziaływania śmiertelnościowego i nieśmiertelnościowego* [w:] "Journal of KONBiN", no. 3/2011, Warszawa 2011, s. 93.

⁴² B. Sikorski, *Zwalczanie desantów powietrznych*, AON, Warszawa 1999, s. 57.

styczności⁴³. Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom technologicznym możliwe stanie się precyzyjne rozpoznawanie zamiarów nacierającego i ograniczanie jego swobody działania. Zsynchronizowane uderzenia ogniowe o dużej sile rażenia na rozpoznane i izolowane elementy ugrupowania nacierających wojsk wydają się być możliwe do realizacji w wypadku prowadzenia obrony przestrzennej. Taki model walki wpłynie na obniżenie strat, jednak tylko w wypadku skutecznego uchylania się od uderzeń przeciwnika. Oznacza to, że broniące się wojska będą zmuszone do częstego wykonywania manewru przeciwuuderzeniowego, co będzie dotyczyć nie tylko artylerii i stanowisk dowodzenia, ale także odwodów i innych elementów ugrupowania bojowego.

Aby obrona na szczeblu taktycznym mogła sprostać wymaganiom przeszłego natarcia, musi być aktywna, oparta na szerokim manewrze sił i środków i prowadzona w środowisku sieciocentrycznym przy szerokim wykorzystaniu nowoczesnych platform bojowych. W warunkach manewrowego pola walki przyszłości zjawiskiem powszechnym będzie obronno-zaczepty charakter działań defensywnych. Wybór rodzaju obrony (przewaga manewru czy przewaga oporu) zależeć będzie od wielu czynników, jednak zawsze jego istota musi się sprowadzać do połączenia wysiłków działania elementów statycznych i dynamicznych. Brak ściśle określonych ograniczeń przestrzennych wpłynie na wzrost znaczenia powietrznego wymiaru działań w aspekcie mobilności, manewrowości, siły ognia oraz samodzielności wykonawczej, jednak uzyskanie oczekiwanych efektów będzie możliwe tylko w wypadku posiadania zdolności do funkcjonowania w środowisku sieciocentrycznym już na najniższych szczeblach.

W świetle zaprezentowanych powyżej treści można przyjąć, że na kształt przyszłej obrony wpływać będzie wiele czynników, wśród których do kluczowych będą należeć: połączone, sieciocentryzm, przewaga technologiczna, precyzyjne rażenie, manewr oraz wykorzystanie efektów oddziaływania elementów statycznych przez odwody wykonujące zwroty zaczepne. Wzrośnie ranga uderzeń z powietrza, a wykorzystywanie śmigłowców i bezzałogowych statków powietrznych będzie zjawiskiem powszechnym, w wielu wypadkach decydującym o powodzeniu poczynań obrońcy.

4. PRZYSZŁE DZIAŁANIA OPÓŹNIAJĄCE

Na podstawie prowadzonych ocen i analiz dotyczących hipotetycznych konfliktów zbrojnych można przyjąć, że w przyszłości wprowadzenie do walki zgrupowań uderzeniowych przeciwnika będzie poprzedzone uchwyceniem i umocnieniem obiektów decydujących o powodzeniu natarcia⁴⁴. Można zatem założyć, że w najbliższych latach nie zmaleje ranga działań opóźniających. Ich cel pozostanie niezmienny, będzie nim nadal walka o czas potrzebny na realizację innych przedsięwzięć poprzez spowolnienie podejścia nacierających wojsk i uniemożliwienie im terminowego zajęcia określonych obiektów (rubieży). Głównym wyznacznikiem powodzenia przyszłych działań opóźniających będzie doprowadzenie do sytuacji, w której przeciwnik, pomimo posiadania przewagi, nie będzie w stanie jej wykorzystać. Jednak w przyszłości to nie poziom strat w szeregach przeciwnika, ale przeświadczenie o ryzyku ich poniesienia będzie wpływać na obniżenie tempa jego natarcia.

⁴³ G. Sobolewski, *Kierowanie obrona brygady*, AON, Warszawa 2007, s. 117.

⁴⁴ M. Kubiński, *Współczesne uwarunkowania i charakter działań bojowych* [w:] "Journal of KONBiN", no. 3/2011, Warszawa 2011, s. 260.

W zależności od celu oraz sytuacji taktycznej działania opóźniające będą mieć charakter zamierzony lub wymuszony. W pierwszym przypadku, prowadzone manewrowo niewielkimi siłami na dużym obszarze, będą ukierunkowane na spowolnienie natarcia przeciwnika (np. działanie oddziału wydzielonego) i umożliwienie przełożonemu realizacji innych zadań, w tym także na przygotowanie się do podjęcia rozstrzygającej walki z przeciwnikiem⁴⁵. W przyszłości utrzyma się tendencja do tworzenia antonimicznych zgrupowań, przewidzianych do opóźniania natarcia na określonych kierunkach czy w rejonach. Skład zgrupowań taktycznych będzie zróżnicowany, w zależności od posiadanych możliwości oraz charakteru zadań przewidzianych do realizacji. W wielu wypadkach zgrupowania te będą zmuszone do samodzielnego działania bez możliwości uzyskania szybkiego wsparcia przez przełożonego, stąd muszą posiadać wysoką samodzielność wykonawczą. Opóźnianie coraz częściej będzie działaniem wymuszonym, prowadzonym jako konsekwencja nieprzewidywanego rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej (np. walka w okrążeniu i wychodzenie z okrążenia, wycofanie, uchylanie się spod uderzeń przeciwnika). Ocenia się, że w przyszłości zasadniczym sposobem spowalniania natarcia przeciwnika będzie opóźnianie ciągłe, przy wykorzystaniu większości posiadanych sił i środków, podczas którego odległości pomiędzy kolejnymi punktami oporu będą pojęciem względnym, gdyż walka będzie bardzo dynamiczny charakter⁴⁶.

Bez względu na ukształtowanie terenu, wojska prowadzące działania opóźniające muszą się liczyć z możliwością wykonywania przez przeciwnika uderzeń skrzydłowych oraz obejść pozycji opóźniania i punktów oporu, jak też zachowania skrytości działań. Będzie to wymagać wydzielania sił do osłony i dozorowania obszarów poza kierunkami opóźniania. W przyszłości zadania te będą realizowane przez bezzałogowe środki rozpoznawcze, dzięki którym możliwe stanie się pozyskiwanie informacji o poczynaniach przeciwnika i terminowe reagowanie na zmianę sytuacji operacyjno-taktycznej w rejonie (pasie) odpowiedzialności. Dodatkowym atutem obrońcy będzie możliwość stosowania środków nieśmiertelnych⁴⁷, mogących wpłynąć na ograniczenie manewru nacierającego na kierunkach uznanych za drugorzędne. Dzięki broni nieśmiertelnej człowieka zastąpią urządzenia techniczne umożliwiające np. wykrywanie i śledzenie pojazdów, środków bezzałogowych i żołnierzy przeciwnika.

Znaczenie terenu w działaniach opóźniających utrzyma należne mu miejsce. Kluczowe elementy infrastruktury oraz rejonny kanalizujące ruch wojsk będą nadal obiektami pozostającymi w obszarze zainteresowania przeciwnika, który będzie dążył do ich opanowania siłami taktycznych desantów powietrznych oraz oddziałów wydzielonych (rajdowych), działających na rzecz rzutu lądowego. Skutecznym sposobem na przeciwdziałanie takim poczynaniom przeciwnika będzie stosowanie nowoczesnych

⁴⁵ Z. Ścibiorek, *Zasady prowadzenia działań opóźniających przez oddziały i pododdziały ogólnowojskowe (Opór 1)*, AON, Warszawa 1996, s. 9.

⁴⁶ Z. Ścibiorek, *Działania opóźniające*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 1996, s. 142.

⁴⁷ Broń nieśmiertelna (ang. *non-lethal weapon*) to urządzenia i amunicja, które zostały zaprojektowane po to, by pozbawiać zdolności do działania siłę żywą oraz sprzęt przeciwnika, przy jednoczesnym minimalizowaniu skutków ubocznych tego oddziaływania w odniesieniu do celu oraz środowiska. Użycie broni niemiercielnej ma charakter odwracalny. Zob. *Non-Lethal Weapons (NLW). Reference Book*, June 2011.

przeciwdesantowych i przeciwpancernych zapór minowych⁴⁸ oraz minowania narzutowego. Również rozwój środków artyleryjskich nie pozostanie bez wpływu na przebieg opóźniania. Dzięki wzrastającym zasięgom nowoczesnych systemów artyleryjskich, możliwe będzie podejmowanie walki z przeciwnikiem już na dalekich podejściach. Zdaniem specjalistów zajmujących się problematyką wsparcia ogniowego, w dającej się przewidzieć przyszłości artyleria nadal pozostanie zasadniczym kreatorem siły ognia na polu walki, również podczas prowadzenia działań opóźniających⁴⁹. Opóźnianie będzie cechować zaczepny charakter⁵⁰ oraz nieszablonowe użycie posiadanego potencjału bojowego. W dalszym ciągu umiejętnie przygotowanie oraz właściwe wykorzystanie terenu sprzyjać będzie uzyskaniu przewagi nad nacierającym i podejmowaniu skutecznej walki nawet z liczniejszym przeciwnikiem⁵¹.

Powietrzno-lądowy charakter przyszłego natarcia zmusza obrońcę do poszukiwania sposobów skutecznego podjęcia walki z przeciwnikiem. Dotyczy to również działań opóźniających, w ramach których wzrastać będzie ranga formacji aeromobilnych. Ocenia się, że będą one w stanie skutecznie spowalniać ruch wrogich sił poprzez realizację przedsięwzięć, takich jak: rozpoznanie kierunków i składu podchodzących oddziałów wydzielonych przeciwnika, naprowadzanie na nie uderzeń ogniowych, wykonywanie zapór i niszczeń na drogach działania nacierającego czy obezwładnianie wybranych elementów ugrupowania bojowego oddziału wydzielonego⁵².

W przyszłości na prowadzenie działań opóźniających wpływać będą także czynniki niematerialne. Trudno ocenić reakcję żołnierzy i ludności niewalczącej na zamierzone oddawanie terenu agresorowi. Dodatkowym ograniczeniem może być fakt wykorzystywania dróg przewidzianych do manewru wojsk przez przemieszczającą się w głąb kraju ludność zamieszkującą obszar objęty konfliktem.

PODSUMOWANIE

W niniejszym artykule nie dokonano wnikliwej analizy wszystkich problemów dotyczących prawdopodobnego kształtu działań taktycznych w dającej się przewidzieć przyszłości, bowiem znacznie wykracza to poza jego ramy. Zamiarem autora było stworzenie podstaw do szczegółowego rozpatrywania poruszanej problematyki oraz zasygnalizowanie obszaru penetracji naukowej, jakim jest użycie poszczególnych rodzajów

⁴⁸ Przykładem jest system kierowanych min przeciwpancernych JARZĘBINA–K, w którego skład wchodzi 21 min przeciwpancernych kierunkowego rażenia. Pojazdy przeciwnika są wykrywane za pomocą czujników akustycznych i sejsmicznych umieszczonych w pobliżu prawdopodobnych dróg ich przemieszczenia. Działanie systemu polega na identyfikacji celu przez czujniki i automatycznej decyzji o jego zniszczeniu oraz nakierowaniu miny na nadjeżdżający pojazd. Ocenia się, że zapora złożona z 21 min, umożliwi zabezpieczenie pasa terenu o szerokości 2 km. Szerzej: J. Garstka, *Ładunki rażenia kierunkowego dla WP*, [w:] „Raport Wojsko Technika Obronność”, nr 2/2013, s. 20-22.

⁴⁹ Por. T. Rubaj, *Wsparcie ogniowe w obronie manewrowej – istota, wymagania i główne zadania artylerii*, [w:] „Zeszyty Naukowe AON”, nr 3/2011, Warszawa 2011, s. 39.

⁵⁰ Będzie się to wyrażać wykonywaniem zwrotów zaczepnych z ograniczonym celem, realizowanym głównie w sytuacji potrzeby wsparcia określonych sił podczas przechodzenia na kolejną pozycję opóźniania. Wykonywanie kontrataków będzie zasadne także wówczas, gdy przewidywane straty po stronie przeciwnika wpływać będą na opóźnienie jego wojsk. Wzrośnie znaczenie wykonywania kontrataków ogniowych przez śmigłowcowe odwoły przeciwpancerne.

⁵¹ Z. Ścibiorek, *Wojna...*, wyd. cyt., s. 149-150.

⁵² M. Kubiński, *Współczesne...* wyd. cyt., s. 260.

wojsk w przyszłych działaniach taktycznych. Niewątpliwie obok przedstawionych treści zasadne będzie prowadzenie dalszych rozważań związanych z działaniami w ugrupowaniu przeciwnika, przyszłością działań asymetrycznych czy też dotyczących współdziałania.

W związku z zaangażowaniem sił zbrojnych RP w prowadzone w ostatniej dekadzie operacje reagowania kryzysowego poza granicami kraju wzrosło zainteresowanie dotyczącą ich problematyką. W polskim piśmiennictwie wojskowym ukazało się wiele wartościowych publikacji związanych tematycznie z działaniami poniżej progu wojny, dostrzega się natomiast spadek liczby wydawnictw związanych tematycznie z działaniami bojowymi rozpatrywanymi w ujęciu klasycznym. Biorąc jednak pod uwagę podstawową powinność sił zbrojnych, jaką jest ochrona niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnienie bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic⁵³, problematyka działań bojowych nadal pozostaje aktualnym obszarem nauk o obronności.

LITERATURA

1. Balcerowicz B., *Pokój i „nie pokój” na progu XXI wieku*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2002.
2. Bendyk E., *Bajty w boju*, [w:] *Polityka* nr 11 (2495), 19 marzec 2005.
3. Chrobak R., Bujak A., Sobolewski G., *Wybrane aspekty organizowania i kierowania działaniami obronnymi*, AON, Warszawa 2004.
4. Creveld M., *Zmienne oblicza wojny*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2008.
5. *Działania zaczepne w aspekcie obronności państwa*, pod red. Elak L., Więcek W., AON, Warszawa 2013.
6. Gordon M.R., Trainor B.E., *Cobra II. Tajna historia inwazji i okupacji Iraku*, PIW, Warszawa 2010.
7. *Journal of KONBiN*, no. 3/2011, Warszawa 2011.
8. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*
9. Kozub M., Fryc M., Dawidczyk A., *Dydaktyka strategicznego i operacyjnego planowania rozwoju i wykorzystania sił zbrojnych*, AON, Warszawa 2009.
10. Kubiński M., *Siły zadaniowe wojsk lądowych w działaniach taktycznych. Rozprawa habilitacyjna*, AON, Warszawa 2009.
11. *Kwartalnik Bellona* nr 2/2011.
12. *Kwartalnik Bellona* nr 4/2008.
13. Lidwa W., *Dylematy taktyki*, Wydawnictwo Menedżerskie PTM, Warszawa 2013.
14. Lidwa W., *Obrona przestrzenna w działaniach taktycznych*, AON, Warszawa 2002.
15. Lidwa W., *Taktyka wojsk lądowych w XXI wieku*, AON, Warszawa 2008.

⁵³ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, art. 26.

16. *Lotnictwo i wojska pancerne w XX i XXI w. Studia i materiały*, pod red. Jastrzębski P., Szczecin 2010.
17. *Myśl Wojskowa* nr 5/2006.
18. *Non-Lethal Weapons (NLW)*, [in:] "Reference Book", June 2011.
19. *Raport Wojsko Technika Obronność*, nr 02/2013.
20. Rubaj T., *Organizacja, uzbrojenie, możliwości bojowe i kierunki rozwoju artylerii wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2009.
21. Sikorski B., *Zwalczanie desantów powietrznych*, AON, Warszawa 1999.
22. Sobolewski G., *Kierowanie obroną brygady*, AON, Warszawa 2007.
23. Sobolewski G., *Działania zgrupowań wojsk lądowych w terenie zabudowanym, Rozprawa habilitacyjna*, AON, Warszawa 2008.
24. Ścibiorek Z., *Działania opóźniające*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 1996.
25. Ścibiorek Z., *Prowadzenie natarcia, Opracowanie teoretyczne*, AON, Warszawa 1994.
26. Ścibiorek Z., *Rozważania o obronie*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 1993.
27. Ścibiorek Z., *Wojna czy pokój?*, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1999.
28. Ścibiorek Z., *Zasady prowadzenia działań opóźniających przez oddziały i pododdziały ogólnowojskowe (Opór 1)*, AON, Warszawa 1996.
29. Więcek W., *Taktyka w przykładach z ćwiczeń*, AON, Warszawa 2013.
30. Wrzosek M., *Identyfikacja zagrożeń organizacji zhierarchizowanej*, AON, Warszawa 2010.
31. *Zeszyty Naukowe AON*, nr 3/2011, Warszawa 2011.
32. *Zaawansowane metody i techniki tworzenia świadomości sytuacyjnej w działaniach sieciocentrycznych*, pod red. Amanowicz M., Wydawnictwo PTM, Warszawa 2010.

HYPOTHETICAL TRANSFORMATIONS OF LAND FORCES TACTICAL OPERATIONS

Summary

The mutable nature of the security environment and the technological development of the systems employed by the military provoke thoughts concerning the hypothetical shape of future tactical operations. Despite the network-centric environment of tactical operations, in the future the role of terrain will not be diminished. The necessity of the employment of sophisticated equipment will impose considerable requirements on the personnel manning it. The success of future tactical operations will depend on technological superiority. In spite of the fact that nowadays the possibility of a military conflict in Europe is not so real, one cannot eliminate it in the future. This is why, it is still necessary to deliberate over combat operations, in particular in the context of enhancing the capabilities for the defence of the area of the Republic of Poland and allied commitments under Article 5 of the Washington Treaty.

Keywords: *tactical operations, armed combat environment, network-centric operations, defence, attack, delay operations*

NOTA BIOGRAFICZNA

dr Wojciech WIĘCEK – Starszy wykładowca w Zakładzie Taktyki Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej. Zajmuje się zagadnieniami działań taktycznych wojsk lądowych, zarówno w aspekcie historycznym, jak i w uwarunkowaniach współczesności. Autor i współautor licznych publikacji związanych tematycznie z zagadnieniami obronności.

